

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫТАЕЦЦА 3 1955 ГОДА

NO.48 (3216)

ЧАЦВЕР, 23 СНЕЖНЯ, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Нітачкі шчымлівых успамінаў

Новасібірскі Цэнтр беларускай культуры адзначаў дзесяцігоддзе сваёй дзейнасці **Стар. 2**

Знічкі Айчыны

Стар. 3

“Нерон” пасяліўся ў Бабруйску

На сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча апошні рымскі імператар жыве ў альтэрнатыўнай рэальнасці **Стар. 4**

ПАДЗЕЯ

Выбар зрабілі разам

У галасаванні па выбарах Прэзідэнта Беларусі прымалі ўдзел выбаршчыкі як непасрэдна ў краіне, так і ў замежжы

Самі выбары праходзілі, як вядома, 19 снежня. А на працягу чатырох дзён да вызначанай даты можна было і датэрмінова аддаць голас за аднаго з дзесяці кандыдатаў. Сваім канстытуцыйным правам скарысталіся тысячы выбаршчыкаў на 44-х участках для галасавання, створаных за межамі краіны.

У Расіі дзейнічалі чатыры выбарчыя ўчасткі — непасрэдна ў пасольстве Беларусі ў Маскве і ў яго аддзяленнях у Санкт-Пецярбургу, Калінінградзе, Краснадары: менавіта там кампактна пражываюць, бываюць па справах бізнесу, адпачываюць нашы грамадзяне. Толькі ў спісах для галасавання на ўчастку пасольства Беларусі ў Маскве значыла-

Сотні выбаршчыкаў галасавалі на ўчастку пры пасольстве Беларусі ў Маскве

ся каля дзвюх тысяч прозвішчаў тых, хто стаў на консульскі ўлік. А выявіць сваю волю, рэалізаваць канстытуцыйнае права на замежных участках для галасавання маглі тыя ўладальнікі бела-

рускіх пашпартаў, якія афіцыйна пражываюць у іншай краіне альбо знаходзіліся там у працяглай камандзіроўцы ці турыстычнай паездцы. На інтэрнэт-сайце пасольства Беларусі ў Маскве, у ін-

шых краінах падавалася і падрабязная інфармацыя, кантактныя тэлефоны работнікаў, непасрэдна адказных за арганізацыю ходу галасавання, работу выбарчых камісій.

І на захад ад Беларусі, на тэрыторыі Польшчы былі створаны чатыры выбарчыя ўчасткі. Як паведаміў нам старшыня галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства Ян Сычэўскі, грамадзяне Беларусі актыўна ўдзельнічалі ў выбарах беларускага Прэзідэнта ў Варшаве, Беластоку, Бяла-Падляскай і Дданьску.

Між іншым, атрымаць неабходныя кансультацыі, назіраць за ходам выбарчай кампаніі выбаршчыкі з розных краін маглі і дзякуючы рабоце Інфармацыйнага цэнтра Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў. Цэнтр размяшчаўся ў мінскім Палацы Рэспублікі і сёлета ўпершыню пад час прэзідэнцкіх выбараў тут ладзілі анлайн і відэаканферэнцыі на інтэрнэт-сайтах. Асноўная ж мэта яго дзейнасці была ў тым, каб забяспечыць сотні акрэдытаваных у Беларусі на час выбараў прадстаўнікоў СМІ і 870 міжнародных аглядальнікаў аператыўнай інфармацыяй пра ход выбараў, арганізаваць умовы для іх дзейнасці. Праходзілі і прамыя ўключэнні-відэаканферэнцыі з прадстаўнікамі абласных і Мінскай гарадской выбарчай камісіі.

СЯБРЫ

Моц сустрэчнага руху

Шэраг цікавых праектаў зладзілі ў Яраслаўлі да дня нараджэння Максіма Багдановіча

Іван Іванаў

Так сталася, што ў горадзе на Волзе жыве нямала выхадцаў з Беларусі, туды патрапіла ў свой час і сям'я Максіма Багдановіча. Цяпер цесныя эканамічныя, культурныя кантакты нашай краіны з рэгіёнамі Паволжа пашыраюцца. Вось і нядаўна ў Яраслаўлі ладзілася беларуска-расійская акцыя “Сустрэчны рух”. Варта сказаць: не толькі людзі старэйшага пакалення, але і моладзь Беларусі і Расіі лёгка знаходзіць агульную мову. Добры сродак для паразумення — творчасць. Сумеснае выступленне творчых гуртоў Яраслаўля і рок-гурта Akute з Магілёва прыйшлося даспадобы яраслаўцам. У фае Палаца моладзі ладзілася і фотавыстава “Русь і Беларусь — сустрэчны рух”: яраслаўскія фотамайстры Каця-

рына Лысянкова і Аляксандр Акругін таленавіта паказалі адметнасці Мінска і Яраслаўля.

А ў Музеі гісторыі горада Яраслаўля адкрылася выстава “Тені зямлі Беларускай”, дзе

На адкрыцці выставы “Тені зямлі Беларускай” выступае гурт “Крыніца”

прадстаўлены матэрыялы з фондаў мінскага Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Гэта дакументы, звязаныя з жыццём і творчасцю паэта-класіка, трэць жыцця якога прайшла ў Яраслаўлі: старыя фатаграфіі, лісты, успамі-

ны, аўтографы... Дырэктар мінскага музея паэта Таццяна Шэляговіч падарыла яраслаўскаму Мемарыяльнаму музею Максіма Багдановіча карціну-акварэль беларускага мастака Івана Прата-

мовах. Наведвальнікі выставы, якая прадоўжыцца да лютага, могуць набыць і спецыяльна выпушчаны да падзеі буклет. Таццяна Шэляговіч расказала, што выстава рыхтавалася доўга і старанна, больш за паўгода, як адзін з праектаў падпісанай міністрамі культуры абедзвюх краін Праграмы Года культуры Беларусі ў Расіі. Багдановіч для яраслаўцаў — асоба знаёмая, там у мемарыяльным доме паэта ўжо дэманструецца 114 перададзеных з Беларусі экспанатаў. Беларускія музейшчыкі зрабілі на гэты раз прыгожую перасоўную выставу, паказалі на ёй яркія моманты з жыцця і творчасці земляка, а таксама 26 работ-ілюстрацый да твораў М. Багдановіча мастакоў-графікаў Юрыя Хілько, Антаніны Лапіцкай, Аляксандра Пашкевіча, Генадзя Грака.

У фокусе

■ **На абсягах розных кантынентаў** У Нацыянальнай бібліятэцы прэзентаваны адметны фаліант “Беларускае замежжа” **Стар. 2**

■ **Родная мова душу грэе** Дваццацігадовы юбілей “Бацькаўшчыны” адзначылі ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур **Стар. 2**

■ **Жывая музыка і гул матораў** У Мінскага аўтазавода, з канвеераў якога сыходзяць вядомыя па ўсім свеце грузавікі, самазвалы, аўтобусы і цягачы, даўно ёсць і ўласны камерны аркестр **Стар. 2**

■ **Святло, якое не згасе** Беларусь прыняла міжнародную эстафету “Віфлеемскі агонь міру і дружбы” **Стар. 4**

■ **Дыялог на мове мастацтваў** Афіцыйная сталіца пазнаёміцца з дасягненнямі сталіцы культурнай **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Нітачкі шчымлівых успамінаў

Новасібірскі Цэнтр беларускай культуры адзначыў дзесяцігоддзе сваёй дзейнасці

Кацярына Мядзведская

Юбілею было прысвечана свята беларускай творчасці “У гасцях у Лявоніхі”, якое сабрала беларусаў з усяго Сібірскага рэгіёна. Былі добрыя песні і вясёлыя танцы, шмат цёплых словаў адрасавалася дырэктару цэнтра Ніне Кабанавай, артыстам. У зале панавала хваляванне і ўзрушанасць: гэта ж быў не проста канцэрт, а творчая справаздача за дзесяцігоддзе. Спраў у актывістаў цэнтра шмат. “Мы, вядома ж, рыхтуем вялікія гарадскія і абласныя святы, фестывалі нацыянальных культур, аглянды-конкурсы, — расказвае віцэ-прэзідэнт беларускай аўтаноміі ў Новасібірску Людміла Бяляўская. — Але, па праўдзе сказаць, больш запамінаюцца паўсядзённыя справы: пастаянныя паездкі па раёнах вобласці, семінары і круглыя сталы, падбор песеннага і танцавальнага рэпертуару, пашыў касцюмаў”.

Родная мова душу грэе

Дваццацігадовы юбілей “Бацькаўшчыны” адзначылі ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур

Грамадская арганізацыя, створаная незадоўга да абвясчэння незалежнасці Беларусі, на чале якой на пачатку стаяў народны пісьменнік Васіль Быкаў, і цяпер аб’ядноўвае суполкі беларусаў больш чым з 25 краін. На святочную вечарыну ў Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур прыйшлі сябры Згуртавання, грамадскія дзеячы краін, прадстаўнікі пасольстваў і міністэрстваў, беларускіх суполак з Украіны, Польшчы, Расіі, Эстоніі, Літвы.

Выступаючы на ўрачыстасці, міністр культуры Беларусі Павел Латушка адзначыў, што фактычна “Бацькаўшчына” працягвае справу Караткевіча: вучыць беларусаў шанаваць сваю зямлю і мову. “Гэта свята ваша, але гэта і наша свята, бо нельга дзяліць беларусаў у Беларусі і ў замежжы, — адзначыў П. Латушка. — Пад адным і тым жа небам мы нарадзіліся, па адной і той жа зямлі хадзілі, мы гаворым на адной мове, можа, гэта не заўжды беларуская мова, але мы разумем адзін аднаго. Нас сапраўды аб’ядноўвае Бацькаўшчына”. Міністр паабяцаў, што падтрымка беларусаў замежжы будзе ўзмацняцца. У наступным годзе будзе прынята праграма “Беларусы ў свеце”, плануецца правядзенне Фестывалю беларусаў замежжы, будзе заснаваны Інстытут культуры Беларусі.

Толькі ў Новасібірску працуе 15 беларускіх па духу творчых гуртоў. Акрамя дзіцячых вакальных і дарослага “Крынічка”, створаны гурток кройкі і шыцця “Гаспадыня”, клуб аматараў нацыянальнай вышыўкі “Прыгажуня”. Адкрыты 15 філіялаў цэнтра ў месцах кампактнага пражывання беларусаў, і ў кожным развіваюцца свае гурты. “Мы яшчэ праводзім цікавыя фальклорна-этнаграфічныя экспедыцыі па вобласці, — прадаўжае Людміла Бяляўская, — і на падставе даследаванняў выдалі кнігу “Сібір’ю звязаныя лёсы” пра знакамітых сібірскіх беларусаў. А ў брашуры “Голас продкаў, што кліча...” расказалі пра побыт і традыцыі беларусаў-перасяленцаў, якія ў Сібіры жывуць з канца XVII стагоддзя.

Менавіта дзеля вывучэння культурных традыцый сібірскіх беларусаў, захавання нацыянальных рамёстваў праводзіцца і Фестываль беларускіх мастацкіх

І ў Сібіры добра ведаюць пра адметнасці жыцця беларусаў

прамыслаў і рамёстваў “Ёсць у рамёства пачатак — няма ў майстэрства межы”. Удзельнічаюць у ім майстры, мастакі, педагогі, вучні школ і студэнты. Дарэчы, Новасібірскі цэнтр беларускай культуры робіць стаўку на маладых, ім жа вывучаць і прадаўжаць традыцыі! Так, на пачатку вясны праходзіць рэгіянальны фестываль-конкурс дзіцячай творчасці “Ад Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!” Па-беларуску спяваюць на ім нават дашкаляты. І на юбілейным свяце шмат было дзіцячых калектываў: “Гледачы не

паграбуюць ад дзяцей бездакорна валодаць мовай продкаў, — разважае Людміла Уладзіміраўна, — гэтае пакаленне нарадзілася ў Сібіры, роднай мовай нашых дзяцей і ўнукаў стала руская. Беларускую ж яны чуюць толькі ад бабур ды з аўдыёдыскаў. А як свецяцца вочы гледачоў, асабліва старэйшага ўзросту, поўныя радасці і ўспамінаў! Родныя словы, родныя песні зываюцца ў нітачкі шчымлівых успамінаў, і ўсе так удзячныя спевакам за магчымасць хаця б у думках пабываць на далёкай Радзіме”.

СТЫЛЬ ЖЫЦЦЯ

Жывая музыка і гул матораў

У Мінскага аўтазавода, з канвеераў якога сыходзяць вядомыя па ўсім свеце грузавікі, самазвалы, аўтобусы і цягачы, даўно ёсць і ўласны камерны аркестр

Бліжэй да людзей — дэвіз музыкантаў “Рычаркара”

Іна Ганчаровіч

“Такога адметнага гурта няма нават у “Форда”, — упэўнены Міхаіл Панес, інжынер, а яшчэ музыка-аматар, прадзюсар і нязменны стараста музычнага гурта пад назвай “Рычаркар”. Артысты ахвотна выступаюць на фестывалях і ў клубах, на плошчах і ў вытворчых цэхах, на выставах і прэзентацыях. “Прыгожая музыка ўсюды творыць чуды! — сцвярджае скрыпачка Ірына Бутэнка, выкладчыца 12-й мінскай музычнай школы, якая даўно выступае ў складзе аркестра. — Добрыя мелодыі не проста карысныя для здароўя кожнага з нас. Музыка — гэта і самы блізкі

шлях да сэрца, выдатны спосаб пазнаёміцца, пасябраваць з новымі людзьмі”.

Вось і гэтай восенню, у кастрычніку, на прэзентацыі аўтобусаў з брэндам “МАЗа” ў горадзе Ярэцава Смаленскай вобласці чуваць быў не толькі гул матораў, але і прыгожая жывая музыка “Рычаркара”. Шматлікія гледачы слухалі ў ярцаўскім Палацы культуры творы Штраўса, Кальмана, Козіна, Пьяцолы. Завяршала канцэрт унікальная кампазіцыя “Белая Русь” кампазітара Уладзіміра Ткачэнкі, які працаваў з Уладзімірам Мулявіным у ансамблі “Песняры”.

Гісторыя “Рычаркара” пачыналася ў 1967-м, калі пры мінскім

Палацы культуры прафсаюзаў утварыўся ансамбль скрыпачоў — з музыкантаў-аматараў, лю-дзеі розных прафесій. Першым кіраўніком і душой гурта быў Барыс Моткін. Ён тады працаваў у Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве (цяпер — Беларускі каледж мастацтваў імя Івана Ахрэмчыка) і вучыў адораных дзяцей. А ў Палацы Барыс Саламонавіч вучыў іграць усіх, хто да яго прыходзіў: лекараў, рабочых, інжынераў, школьнікаў, навукоўцаў... Між іншым, прайшоўшы “школу Моткіна”, многія з іх сталі прафесійнымі музыкантамі, выкладчыкамі музыкі, але і цяпер у вольны час іграюць у “Рычаркары”. У 81-м ансамбль быў рэарганізаваны ў камерны аркестр.

Што да назвы гурта, то “Рычаркар” у перакладзе з італьянскай азначае “пошук” і выклікае асацыяцыю з англійскім саг — аўтамабіль. Мастацкі кіраўнік і дырыжор калектыву, выкладчык Беларускага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Сяргей Бурак скіроўвае музыкаў на пастаянны пошук. “Тэхніка “МАЗа” для мяне асацыюецца з свабодай, дабрабытам, гэта брэнд славы і гонару Беларусі, — разважае М. Панес. — І мы не адстаем ад завадчан”.

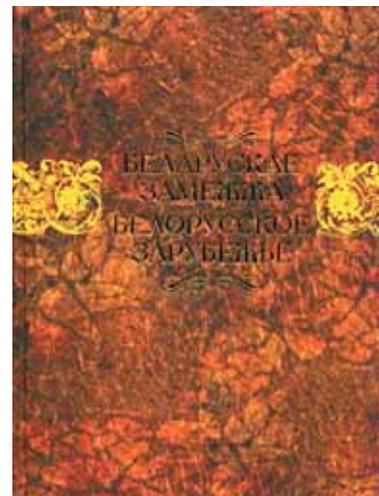
БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

На абсягах розных кантынентаў

Кастусь Ладуцька

У Нацыянальнай бібліятэцы прэзентаваны адметны фаліант “Беларускае замежжа”

Зборнік артыкулаў і дакументаў выйшаў у выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”. Ён прысвечаны гісторыі беларускай дыяспары ў свеце, стасункам Айчыны з ураджэнцамі краіны, раскіданымі ў розныя часы па розных кантынентах. Увазе чытачоў прадстаўлены расповеды: “Рассяленне выхадцаў з беларускіх зямель у свеце”, “Культурныя каштоўнасці Беларусі ў свеце”, “Уклад ураджэнцаў Беларусі ў развіццё сусветнай цывілізацыі”, “Дзяржава і беларускае замежжа”, “Беларусы ў Расіі (Расійскай Федэрацыі)”, “Беларусы ў Маскве”, “Беларусы ў Санкт-Пецярбургу”, “Беларусы Украіны”, “Беларусы ў Латвіі”, “Беларусы ў Літве”, “Беларусы ў Казахстане” і іншыя. Над творчым праектам, складальнікам якога і аўтарам большасці артыкулаў з’яўляецца кандыдат гістарычных навук Наталля Голубева, працавалі не толькі энцыклапедысты, але і вядучыя архівісты, бібліяграфы краіны.

Кніга “Беларускае замежжа”

Адкрываючы прэзентацыю, першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч адзначыла, што “Беларускае замежжа” — тое выданне, якое будзе спрыяць пашырэнню стасункаў Беларусі з усім светам. Выхад кнігі віталі дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, дырэктар Дэпартаменту па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Уладзімір Адамушка, іншыя госці імпрэзы. Наталля Голубева як галоўны генератар стварэння кнігі адзначыла, што, нягледзячы на ўсю маштабнасць зробленага, у тэмы павінен быць працяг. І ўжо ёсць шматоб’ектная інфармацыя, што збіраецца пра суайчыннікаў у свеце самымі рознымі дзяржаўнымі і грамадскімі інстытутамі. Нашы архівы, музеі і бібліятэкі былі заўсёды ўважлівыя да збірання памяці пра лёсы дачок і сыноў Беларусі, якія праявілі сябе ў навуцы, культуры, палітычным і грамадскім жыцці іншых краін. Час збіраць каменне — не пустая фраза для грамадскай ініцыятывы, гэта галоўная праграма дзеяння ў пашырэнні вядомасці пра Беларусь у свеце.

Мінск. Камерцыйнае вучылішча

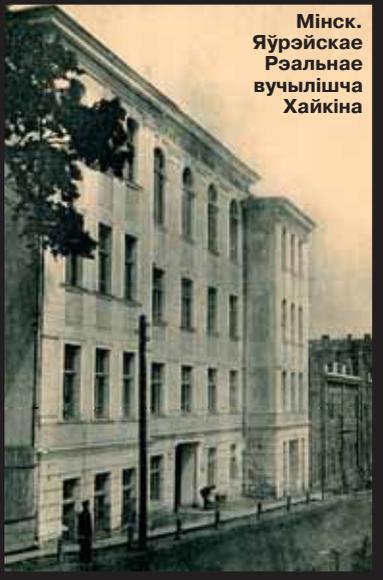
Мінск. Будынак Беларускага дзяржуніверсітэта. 30-я гады

Мінск. Гімназія Рэймана

Вандроўкі з філакартычнымі здабыткамі Уладзіміра Ліхадзедава па Мінску могуць падацца бясконцай экскурсіяй у часе. Асабліва калі адшукваць сведкаў старога, даўняга жыцця. Мінск — здавалася б, не вельмі і багаты на жыхароў у XIX і на пачатку XX стагоддзя. А на самай справе горад вывеў у вялікі свет незлічоную колькасць яркіх асобаў. Мінчукоў можна знайсці, відаць, па ўсім свеце.

Знічкі Айчыны

Мінск. Яўрэйскае Рэальнае вучылішча Хайкіна

Алесь Карлюкевіч

Раскажу хаця б пра некаторых з іх... Часам да мяне прыходзяць лісты з Ізраіля ад рускай паэтэсы Алены Аксельрод, якая нарадзілася ў Мінску ў 1932 годзе. Бацька — вядомы мастак Меер Аксельрод, яго родны брат — паэт Зялік Аксельрод. Маці — пісьменніца Рыўка Рубіна, між іншым, перакладчыца на рускую мову твораў Міхася Лынькова. Алена Меераўна добра памятае Мінск свайго дзяцінства. І шкадуе, што цяпер яна — не часты госьць у Беларусі. Вырасла яна ў Маскве. У час вайны — у эвакуацыі ў Алма-Аце. Закончыла літаратурны факультэт Маскоўскага педінстытута. Першыя паэтычныя спробы падтрымаў перакладчык С. Шарвінскі. Вершы маладой паэтэсы ўхвалілі Д. Самойлаў, М. Пятровых, А. Таркоўскі. Пасля першых публікацый пачала займацца прафесійнай літаратурнай работай, перакладала з ідыш, венгерскай, румынскай, нарвежскай, нямецкай, балгарскай моў. Вершы А. Аксельрод адрасаваныя дзецям, друкаваліся ў “Юности”. У канцы 50-х яна наведвала літаб’яднанне “Магістраль”, у якое ўваходзілі У. Вайновіч, Б. Акуджава, Э. Катляр. У 68-м была прынята ў Саюз пісьменнікаў СССР. Многія вершы Аксельрод (асабліва — пра нацыянальнае самавызначэнне яўрэяў) хапілі ў рукапісах. Прычынай, якая падштурхнула да эміграцыі, стаўся працэс над антысэмітам Асташвілі (Аксельрод выступала сведкам як член пісьменніцкай супольнасці “Красавік”). Перад ад’ездам Алена Аксельрод шмат друкавалася — тройчы яе падборкі змяшчаліся ў “Новом мире”, а таксама ў часопісах “Огонёк”, “Юность”, “Дружба народов”. Адначасова яе вершы пачалі выходзіць у рускамоўнай перыядыцы Нью-Ёрка, Лос-Анджалеся, Тэль-Авіва. У Ізраілі выдала некалькі кніг вершаў. І — альбом “Меер Аксельрод”, прысвечаны бацьку і роднаму Мінску.

З пакалення бацькоў Алены Аксельрод — доктар медыцынскіх навук Маісей Рыгоравіч Рудзіцкі, ён нарадзіўся ў Мінску ў 1897 годзе. Між іншым, у сям’і пераплётчыка.

Шкада, што не можам мы ўжо распытаць гэтага чалавека, іначай, пэўна, шмат што ўзнавілі б з кніжнай гісторыі губернскага горада пачатку XX стагоддзя. Пачатковую адукацыю Рудзіцкі атрымаў у яўрэйскім вучылішчы. Здаў экзамен на званне аптэкара пры казёнай гімназіі. У час грамадзянскай вайны спярша вучыўся на медыцынскім факультэце Крымскага філіяла Кіеўскага ўніверсітэта. Між іншым, з гэтай жа ВНУ звязаны лёс другога нашага земляка — ураджэнца Брэста Арсенія Маркевіча, славуэта краязнаўца, члена-карэспандэнта АН СССР, чалавека, які шмат у чым спрыяў развіццю вышэйшай адукацыі ў Крыме. У 1928 годзе М. Рудзіцкі становіцца кандыдатам медыцынскіх навук. Праз дзесяць гадоў абараняе доктарскую дысертацыю. У 38-м вучоным саветам Курскага медінстытута выбіраецца загадчыкам кафедры агульнай хірургіі. З 1940 года ўзначальвае факультэцкую хірургічную клініку. У кастрычніку 41-га эвакуіруецца з Курскім медыцынскім інстытутам у Алма-Ату. Можа быць, хаця б выпадкова там сустрэкаўся з сям’ёю Аксельродаў?.. Рудзіцкага прызначаюць галоўным хірургам Упраўлення шпіталю Наркамата аховы здароўя Казахскай ССР. У 43-м вяртаецца ў Курск, разам з калектывам інстытута ўзнаўляе навучальную базу. У 45-м атрымлівае прызначэнне галоўным хірургам, анкалагам і эндакрынолагам Курскай вобласці. Калегі абіраюць Рудзіцкага старшынёю праўлення Хірургічнага таварыства. Удзельнічае ў арганізацыі службы рэабілітацыі інвалідаў вайны. Да 1965 года наш зямляк узначальвае кафедру хірургіі Курскага дзяржаўнага медыцынскага інстытута. Памёр Рудзіцкі ў 1988 годзе ў Курску, там і пахаваны.

Яшчэ адна мінская біяграфія з пачатку XX стагоддзя — Сямён Эмануілавіч Хайкін. Ён нарадзіўся ў 1901 годзе. Фізік, радыёастронам,

Мінск. Жаночае яўрэйскае вучылішча

Мінск. Зубалычэбная школа

доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар. У 1918 годзе закончыў Мінскае рэальнае вучылішча, якое працавала ў эвакуацыі ў Пензе. А ў Мінску яўрэйскае рэальнае вучылішча належала бацьку Сямёна, Э. Хайкіну. Мела прыходскі і 7 асноўных класаў. Выкладаліся там законы яўрэйскай веры, руская, нямецкая, французская мовы, гісторыя, геаграфія, прыродазнаўства, хімія, матэматыка, законазнаўства, чарчэнне, чыстапісанне, ваенная гімнастыка, спевы. У 1915-м, да эвакуацыі ў Пензу, у ім навучалася 325 юнакоў. Пасля вучылішча наш зямляк паступіў у Маскоўскае вышэйшае тэхнічнае вучылішча і на Вышэйшыя электратэхнічныя курсы. У 1919-24 гадах служыў у Чырвонай Арміі. Закончыў фізіка-матэматычны факультэт Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1930-46 гадах — у Маскоўскім дзяржаўным універсітэце: з 35-га — прафесар, у 31-33-м — намеснік дырэктара Інстытута фізікі МДУ, у 34-37-м — дэкан фізічнага факультэта, у 37-46-м — загадчык кафедры агульнай фізікі, кіраўнік лабараторыі па распрацоўцы фазавай

радыёлакацыі і радыёнавігацыі. У 45-53-м — загадчык сектара радыёастрономіі ў лабараторыі Фізічнага інстытута АН СССР. У 48-49-м — кіраўнік работ па стварэнні першай савецкай радыёастрономічнай станцыі ў Крыме. У 1953 годзе арганізаваў у Пулкаўскай абсерваторыі аддзел радыёастрономіі, якім і кіраваў да канца жыцця. Хайкін — заснавальнік савецкай эксперыментальнай радыёастрономіі, першаадкрывальнік радыёвыпраменьвання сонечнай кароны. У 1947 годзе ўзначаліў экспедыцыю ў Бразілію, дзе ўпершыню ў свеце былі праведзены назіранні поўнага зацьмення Сонца ў радыёдыяпазоне. Дарэчы, прозвішча Хайкін павінна быць знаёма ўсім, хто цікавіцца небам: Сямён Эмануілавіч — аўтар многіх кніг па астраноміі.

Калі мы ўжо згадалі Мінскае рэальнае вучылішча, то варта ўспомніць і Давіда Львовіча Маневіча, аднаго з выкладчыкаў. Нарадзіўся ў 1878 годзе, вядомы і як празаік, драматург. Пісаў на рускай мове і на ідыш. Акрамя таго, што аддаваў час вучэбным заняткам, друкаваўся з п’есамі, апавяданнямі, артыкуламі ў часопісах “Еврейская жизнь”, “Театр и искусство”. Пасля грамадзянскай вайны Маневіч перабраўся ў ЗША. Напісаў шэраг кніг пра пераломныя для

Расіі і Беларусі часы. Найболей вядомая з іх “У тые дні: 1917—1920” (Нью-Ёрк, 1926).

...Гартаючы старонкі шматтомнай гісторыка-дакументальнай хронікі “Памяць”, прысвечанай Мінску, дзіву даешся, колькі яшчэ “белых плямаў” у дачыненні да ўраджэнцаў сталіцы. І вельмі добра, што ўжо ствараецца музей горада! Магчыма, менавіта гэтая ўстанова і будзе мэтанакіравана, сістэмна збіраць інфармацыю пра землякоў. Пра гэта нядаўна мы гаварылі яшчэ з адным ураджэнцам Мінска. Ён і сам збірае памятку пра родны горад, хаця і жыве цяпер у Маскве. Гутарылі, калі ў каторы раз знаёміліся з мінскімі Вайсковымі могілкамі. Колькі слоў пра майго суразмоўцу. Аляксандр Леанідавіч Самовіч нарадзіўся ў Мінску ў 1972 годзе. Ваенны вучоны, педагог, мастак. У 2003 годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю. З 2009 года — у Ваенным універсітэце Міністэрства абароны Расіі ў Маскве. Палкоўнік, член Рускай геральдычнай калегіі, лаўрэат прэміі ўрада Расіі ў галіне навукі. Тэма навуковых зацікаўленняў — ваенная гісторыя, краязнаўства, геральдыка. Найбольш значныя навуковыя працы: “Ваенная школа Расіі ў 1914—1920 гадах: кадэцкія корпусы” (Масква, 2002), “Мінскія ваенныя могілкі. Пахаванні дарэвалюцыйнага перыяду” (у сааўтарстве, Санкт-Пецярбург, 2002), “Сымбалі вайсковага гонару” (Мінск, 2005), “На землях Беларусі: баявыя дзеянні савецкіх войскаў у пачатковым перыядзе Вялікай Айчыннай вайны” (Масква, 2006), “Ваеннапалонныя напалеонаўскіх войнаў у заходніх губернях Расіі” (Мінск, 2008). Сапраўды, засведчыў Аляксандр Леанідавіч, узнаненне гістарычнай памяці патрабуе вярнуць з забыцця многія імёны.

© В поісках
утрачэннага

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

ПРЭМ'ЕРА

“Нерон” пасяліўся ў Бабруйску

На сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча апошні рымскі імператар жыве ў альтэрнатыўнай рэальнасці

Іван Ждановіч

Яшчэ ў 90-я гады Юрый Сохар пабачыў у Маскве спектакль “Тэатр часоў Нерона і Сэнэкі”. Ролю крывавага Нерона там выконваў вядомы актёр Армэн Джыгарханян. “Я арганічна не прыняў той спектакль, — успамінае ён. — Ну ніяк не мог паверыць, што чалавек быў такім паталагічным злодзеям. Думаю, калі і мог такім стаць, то хіба ў сілу неспрыяльных жыццёвых абставінаў. Кепскімі ж не нараджаюцца — толькі становяцца. І тады ў мяне ўзнікла вялікае жаданне абараніць Нерона, заглянуць яму ў душу. Бо ён, як вядома, быў і спявак, і паэт — творчы чалавек”.

Дарэчы, жаданне абараніць слабага, пакрыўджанага, абыл-

ганага Юрый Сохар, прафесар і ганаровы доктар пражскага Карлавага ўніверсітэта, лічыць вельмі стотнай рысай, галоўным стрыжнем культурнага чалавека. Ён сам гадаваўся сіратой: нарадзіўся ва Украіне восенню 43-га, а бацька па-геройску загінуў 8 сакавіка 44-га на фронце, паўтарыўшы подзвіг Аляксандра Матросава. Пазней сын знайшоў роднае імя на абеліску ля вёскі Варвараўка Кіраваградскай вобласці і нават на Паклоннай гары ў Маскве. Трапіўшы службы ў Беларусь, Юрый Максімавіч адчуў: беларусы вельмі блізкія яму па натуры. Тут і пусціў карані. Вучыўся на актёра, працаваў у Купалаўскім тэатры, потым заняўся мастацтвазнаўствам, драматургіяй. Ганарыцца, што

некаторы час працаваў намеснікам старшыні прэзідыума Саюза тэатральных дзеячаў, які ўзначальвала на пачатку 70-х знакамітая артыстка Ларыса Александроўская.

Магчымасць “заглянуць у душу” імператара ў Юрыя Сохара з’явілася не адразу. Ён доўга працаваў загадчыкам кафедры ў Беларускам інстытуце культуры, а з сярэдзіны 90-х беларускага прафесара запрасілі выкладаць гісторыю сусветнай культуры ў Чэхію, у Карлавым універсітэце. Толькі на пенсіі з’явілася больш часу на творчасць. Ён піша кнігі, п’есы. “Нерон” — гэта ўжо 12-я п’еса драматурга. А паставіў спектакль у жанры альтэрнатыўнай рэальнасці галоўны рэжысёр тэатра Максім Сохар, сын драматурга.

Ролю Нерона іграе Яўген Раціцкі

Дыялог на мове мастацтваў

Афіцыйная сталіца пазнаёміцца з дасягненнямі сталіцы культурнай

Дзіяна Курыла

Звыш 50 вернісажаў, канцэртаў, творчых сустрач, фестываляў прайшло ў Полацку пад час акцыі “Культурная сталіца 2010”. Як вядома, на пачатку 2010 года Міністэрства культуры дало старт акцыі “Культурная сталіца Беларусі”, закліканай развіваць і ўзбагачаць культурнае жыццё рэгіёнаў, актывізаваць

мясцовыя грамадскія ініцыятывы па падтрымцы нацыянальнай культуры, прыцягнуць увагу шырокай грамадскасці, турыстаў. Дзякуючы акцыі палачане і госці старажытнага горада пазнаёміліся з культурнымі дасягненнямі Беларусі, убачылі лепшыя творчыя калектывы краіны. На працягу года ў Полацк прыязджалі са сваімі канцэртамі беларускі дзяржаўны заслужаны

харэаграфічны ансамбль “Харошкі”, ансамбль “Класік-Авангард”, “Песняры”. У гарадской Мастацкай галерэі праходзілі выставы літаграфій Напалеона Орды з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, карцін Івана Хруцкага — выстава прысвячалася 200-годдзю з дня нараджэння мастака, вернісажы беларускіх і замежных сучасных мастакоў.

У Мінску ў сярэдзіне студзеня 2011 года пройдзе прэзентацыя Полацка, дзе афіцыйная сталіца пазнаёміцца з творчымі дасягненнямі культурнай сталіцы 2010 года. У Мінск прыедуць каля 400 самадзейных артыстаў, майстроў народных рамёстваў. Як чакаецца, на гала-канцэрце майстроў мастацтваў Полацкай зямлі будзе названа культурная сталіца Беларусі 2011 года.

Святло, якое не згасае

Беларусь прыняла міжнародную эстафету “Віфлеемскі агонь міру і дружбы”

Алена Стасюкевіч

Віфлеемскі агонь пачаў падарожжа па Беларусі з Фарнага касцёла ў Гродне. Сёлета напярэдадні вялікага хрысціянскага свята Беларусь прымае гэту міжнародную эстафету ўжо ў адзінаццаты раз.

Агонь, запалены ад Нязгаснай лампады ў базіліцы Ражджства Хрыстовага ў Віфлееме, 17 снежня на польска-беларускай граніцы польскія харцэры перадалі беларускім скаўтам. У Фарным касцёле ў Гродне прайшло ўрачыстае набажэнства з гэтай нагоды. Лампада са свяшчэнным агнём асвятляла цэнтральны

Агонь з Віфлеема на Гродзеншчыне

алтар гродзенскай базілікі. Вернікі любой канфесіі і цяпер могуць запаліць тут свечку і прынесці Віфлеемскае святло ў свой дом.

Далей агонь рухаўся да сэрца краіны, у Мінск. І 18

снежня яго сустрэкалі ў Архікатэдральным касцёле Імя Прасвятой Дзевы Марыі. З галоўнага каталіцкага храма краіны яго перадалі ў касцёл святых Сымона і Алены (Чырвоны касцёл). Затым

святло Віфлеемскага агню пашырылася і на іншыя парафіі Мінска, а таксама Барысава, Івянца, Гомеля, Глыбокага, Лынтуп...

Дарэчы, Віфлеемскі агонь будзе перадавацца і па праваслаўных прыходах. Плануецца, што яго ўрачыста перададуць расійскім скаўтам — у Свята-Успенскім храме Віцебска.

“Віфлеемскі агонь міру і дружбы” — міжнародная акцыя скаўтаў, ініцыяваная больш як дваццаць гадоў таму аўстрыйскім дзяржаўным тэлеканалом ORF. У Беларусі яна праходзіць пры падтрымцы як Рымска-каталіцкай, так і Праваслаўнай царквы.

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

“Вясёлых люблю, а кахаю — адну...”

Любіць або кахаць — быццам блізкія словы, але якое і калі дарэчней ужываць? Кожны, відаць, задаваў сабе падобнае пытанне. Бо ў жыцці трэба і любіць, і кахаць. Мы ж не будзем доўга разважаць, а возьмем пад увагу толькі моўны аспект.

Спачатку звернемся да слова любіць. Калі зазірнуць у гісторыю і пацікавіцца, што ўкладвалі ў яго нашы продкі, то ўбачым: старабеларускае **любити** — гэта адчуваць глыбокую адданасць, прыхільнасць, павагу да кагосьці або чагосьці, а таксама адчуваць прыхільнасць да асобы супрацьлеглага полу; мець цягу да нечага (напрыклад, да мастацтва), а яшчэ — мець давер да кагосьці. Зафіксаваны ў Гістарычным слоўніку беларускай мовы і адметны дзеяслоў **любіцца** са значэннем ‘падыходзіць адно аднаму’. Вось для ілюстрацыі прыклад са старажытнага пісьмовага помніка пад назвай “Неба”: “...тыя **звезды што ся любятъ. овенъ з близнецом... а левъ со вагою. а дева со скорпею. а**

ваги со стрелцомъ...”

Сучасны беларускі дзеяслоў **любіць** таксама мае вельмі шырокае кола значэнняў і, адпаведна, спалучальнасць з іншымі словамі. Так, **любіць** можна жонку або мужа, а яшчэ работу, кветкі, яблыкі, любіць чытаць, пагаварыць...

Што да слова **кахаць**, то ў старабеларускай мове яно таксама існавала. А ўжывалася са значэннямі ‘любіць, адчуваць глыбокую прыхільнасць да нечага ці чагосьці’, ‘адчуваць задавальненне ад чагосьці, захапляцца нечым’.

Кахаць у сучаснай беларускай мове — слова з больш вузкім аб’ёмам значэння. Сёння **кахаць** — гэта мець вялікае сардэчнае пачуццё да асобы іншага полу. Таму яно і спалучаецца цяпер толькі з назвай асобы працігала полу. Такім чынам, **кахаюць жонку, мужа, нявесту, жаніха, дзяўчыну, хлопца. Маці ж, дачку, сына, бабулю — любяць.**

У сувязі з гэтым дарэчы будзе ўзгадаць радкі з верша Сяргея Грахоўскага: “**Люблю маладых І люблю пасівельных, /Вясёлых люблю, А кахаю — адну.**”